

Poul Hartling: *Politisk udspil. Bladet i bogen 2. Politiske erindringer 1964-1971.* (Gyldendal, 1981). 204 sider, 148 kr.

Mens første bind af Poul Hartlings erindringer var en optakt, er vi med andet bind midt i de politiske begivenheder, hvor Hartling som Venstres formand var en central skikkelse, idet bogen begynder med Niels Westerby's (og Børge Diderichsens) dramatiske afhopning og slutter med ministeriet Baunsgaards fald. Det er forbløffende, at Poul Hartling midt i sit opslugende arbejde som FN's flygtningehøjkommissær har haft kræfter til at fortsætte sit erindringsværk. Hans kilder er en øjensynlig fyldig dagbog og en god hukommelse.

Vi hører som nævnt om Westerby's og Diderichsens brud med Venstre, således som Venstres inderkreds oplevede det og om Erik Eriksens afgang, der medførte Hartlings valg til formand for Venstre. Interessant er redegørelsen for Svanningetalen, der jo betød en tilnærmelse til Det radikale Venstre, hvad der ikke bekom de konservative vel. I den forbindelse gør Hartling den bemærkning, at det aldrig var faldet ham ind at drøfte invitationen til R med K. Denne holdning er symptomatisk for hele fremstillingen, der nemlig røber en udtalt uvilje mod Det konservative Folkeparti. Han kalder det et pragmatisk parti modsat Venstre, som han karakteriserer som et idé-parti (s. 50). Men det er vel et spørgsmål, om en sådan summarisk dom holder. Hvis man iagttager Venstres historie over et længere åremål, kan dette parti i den praktiske politik vel i lige så høj grad karakteriseres som præget af pragmatisme. I virkeligheden fornemmer man en historisk betinget uvilje over for Estrups oldebørn. Måske spiller også en anden folkelig-kulturel tradition en

rolle samt vel tillige en god portion uvilje over, at de to partier konkurrerede om de samme vælgere, efterhånden som der gik svind i Venstres kærnevælgere.

Derimod er der ingen grund til at betvivle Hartlings redegørelse for, hvorfor han kom til at indtage sin liberale grundholdning, og der synes heller ikke i hans gerning at have været væsentlige uforklarlige afvigelser fra denne.

Hovedparten af bogen optages, som rimeligt er, af forudsætningerne for VKR-regeringen, dens tilblivelse og politik. Her kunne Hartling nok have taget lidt mere håndfast på, i hvilket omfang Venstre følte sig tilsidesat. Skuffelsen kan ikke skjules, i al fald ikke irritationen over de emsige konservative, der slet ikke kunne vente med at kåre Hilmar Baunsgaard. Men hvad havde Hartling, og hvad havde Venstre egentlig forestillet sig, at den opståede situation kunne føre til? Når Hartling f.eks. skriver, at han foretrak, at regeringsdannelsen var foregået i et roligere tempo, må han vel mene, at et sådant havde givet Venstre en gunstigere placering.

Fremstillingen af VKR-regeringens politik byder ikke på overraskelser, men på gode iagttagelser. F.eks. skriver Hartling om de tre partiers samarbejde, »at princippet med at nøjes med mindste fælles mål ofte nok gav et mindste mål af handlekraft«. Det var en tung beslutningsproces, de tre partiers ministre virkede under. De skulle både tale sig til rette indbyrdes og derpå vinde de mere eller mindre genstridige grupperes samtykke. Skønt regeringens vanskeligheder således ikke sløres, skæres der dog ikke ind til marven. Jeg har således blandt aktører fra dengang hørt fremført, at skønt den radikale gruppe (og endnu mere den radikale partiorganisation) var den mest

udisciplinerede og til sidst trak tæppet væk under Hilmar Baunsgaard, var dog Venstre på grund af sine skuffelser dybest set den vanskeligste regeringspartner. Men det er vel for meget for langt, at Hartling så få år efter skal krænge sin sjæl ud loyal, som han er over for sit parti. Fremstillingen supplerer E. Ninn-Hansen: *Syv år for VKR* (1974). Det må meget ønskes, om Hilmar Baunsgaard nu ville fremkomme med sin version, så at alle tre kontraherende parters opfattelse stod til rådighed for de politisk interesserede og for historikerne, som jo ellers må vente, til aktørernes arkiver er tilgængelige.

Fyldig omtale er viet Hartlings udenrigsministererfaringer. Der gives konkrete oplysninger om de problemer, Hartling måtte tage sig af, derunder problemet K. Helveg Petersen, som på særeste vis var plantet i udenrigsministeriet, dog i dets mindst frugtbare bed. Af værdi er de indtryk, fremstillingen giver udenforstående af en udenrigsministers og hans ministeriums arbejdsform. Hartling går ikke af vejen for at citere rosende omtale af sig selv, hvad der er forståeligt, thi han blev mødt med overbærenhed som et lidt enfoldigt hældøre, der troede, han kunne gerere sig på den internationale skueplads. Sandheden er, at Hartling blev en dygtig udenrigsminister, der både vandt respekt i udlandet og herhjemme, hvilket erindringsbogen da også giver et rimeligt belæg for.

»Politisk udspil« viser, at Hartling kunne spillet, det politiske spil – og også i højere grad, end både tilhængere og modstandere havde troet, selv om hans politiske egenskaber først kom på deres alvorligste prøve efter 1971.

Skønt dette bind ikke ganske indfrier første binds løfter m.h.t. åbenhed, er det som det første både velskrevet, lunerigt og så godt kompo-

neret, at man ikke lige straks gør sig klart, hvor fremstillingen kunne og burde gå dybere ned.

Tage Kaarsted

Karen Siune: *Valgkampe i tv og radio. Politiske partiers anvendelse af tv og radio, herunder samspillet med journalisterne.* (Forlaget Politica, 1982). 323 s., kr. 76,-.

I løbet af 1960'erne holdt valgkampene for alvor deres indtog i æteren. Begyndelsen blev for tv gjort i 1957 med politiske foredrag. I 1960 kom præsentationsudsendelserne og i 1966 paneldebatterne. Fra og med 1966 steg bevægeligheden blandt vælgerne markant. Stadig flere skiftede parti fra valg til valg. Den forholdsvis faste forankring i partierne, der havde kendetegnet tiårene omkring århundredets midte, slækkedes. Flere og flere vælgere følte sig øjensynlig svagere eller slet ikke knyttet til et bestemt parti. Som det er diskuteret i valgforskningen, hænger det sammen med dybtgående ændringer i samfundsstrukturen, blandt hvilke industriens vækst og spredning, stigningen i velstand, funktionærgruppernes vækst samt bredt dækkende ændringer i uddannelsesstandarden ofte fremhæves. Denne løsning i partiforankringen gjorde det muligt for politikerne at flytte flere stemmer under valgkampene, og navnlig tv blev anset for det afgørende middel.

Hvordan denne påvirkning blev tilrettelagt, og hvilke virkninger den fik på valgresultaterne, er jævnlige blevet løseligt diskuteret, men først i de senere år har samfundsforskerne for alvor forsøgt at angribe problemet. Hvilke virkninger påvirkningen gennem medierne, herunder især tv, havde ved folketingsvalgene i 1971, 1973 og 1975 drøftede Steen Sauerberg i et interessant arbejde fra 1976 (*Vælgere i 70'er-*